

TOVARNIKI

15. OKTOBRA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA-JESENICE-FUŽINE

VEŠTNIK

LETNIK 4 · ŠTEV. 21

JESENICE

UŽINE

Znamenje dela in
življenja v dolini
pod Karavankami

DELOZMOŽNOST

Bili so časi, ko nihče ni raziskoval poglavja človekove delozmožnosti. Ljudje so pač delali navadno »od zore do mraka«. Še naši najstarejši delavci se spominjajo 12 in večurnega delovnika brez vsakih odmorov, toplih ali mrzlih jedilnih ur. Prav tako niso nikakor gledali na storitev. Poznali so sicer tisto splošno čutenost mero, da mora biti storjenega »čim več«, niso pa storitve merili in ocenjevali na čas in človeka. Vsa ta poglavja so šele študij nove dobe, ki jo je dal razvoj gospodarnosti, dela in zdravja človeka.

Na trgu vidimo razne izdelke. Ti izdelki imajo različne cene. Nekako navajeni smo, da presojamo z »drag«, »poceni« itd., redkokdaj gremo globlje. Na splošno resnično vsak ve, da je običajni lesni izdelek lahko mnogo cenejši kakor pa kovinski, ker je cena odvisna mnogo od množine materiala, ki je takoj pri rokah. Čutimo tudi, da mora biti izdelek, ki je površno in na hitro izdelan cenejši kakor pa tisti, ki zahteva več časa za obdelavo. To je vse pametna in prirodna mera ocenitve. Več pa prav za prav tudi treba ni, študij gospodarnosti dela gre prav v to smer.

Izdelki, ki so vendar vsi namenjeni ljudstvu, morajo biti cenejši. Ne samo za nekaj ljudi, nego za čim večji krog, za vse ljudi. Tehniške pridobitve niso namenjene samo izbranim, vsem morajo biti na razpolago, vsi se morajo okoristiti z njimi, zato pa morajo biti predvsem poceni, kajti dragih izdelkov si še tako napreden človek ne more privoščiti. Ta težnja in ta izvedba pomeni šele napredek.

Ta težnja in še močna konkurenca v proizvodnji ter na tržiščih sta podkrepili podjetnost, da se je poglobila v razne študije, kako bi se izdelki pocenili.

»Delati kar naprej, noč in dan, brez odmora, pa bo storjenega več in dovolj...« je bila mogoče prva parola. Toda tako ne gre. Storitve se sicer poveča, nikakor pa ne poceni. Kdo pa bo kupoval drago blago, če ga je še toliko. Iz simpatij do kake podjetnosti dražjega blaga nihče ne bo kupoval. Če ne zna ceneje delati, naj

raje preneha. Ceneje podjetnost ne more dati na trg, kajti pri vsakem izdelku je važno, koliko materiala in koliko časa je nakopičenega v njem. Kdo pomisli, da je v srpu, ki pride na trg, tudi delež iskanja in izkopavanja rude, da je v njem tudi nek delež prevoza rude, da je stalo toplotenje, da je stalo valjanje, da je stalo obdelovanje itd. V vsakem izdelku je nakopičenega toliko in toliko dela in vse tisto delo se mora plačati. Čim več dela je na izdelku, tem dražji bo, čim več stroškov zahteva izdelava izdelka, tem dražji bo. To pa ni cilj.

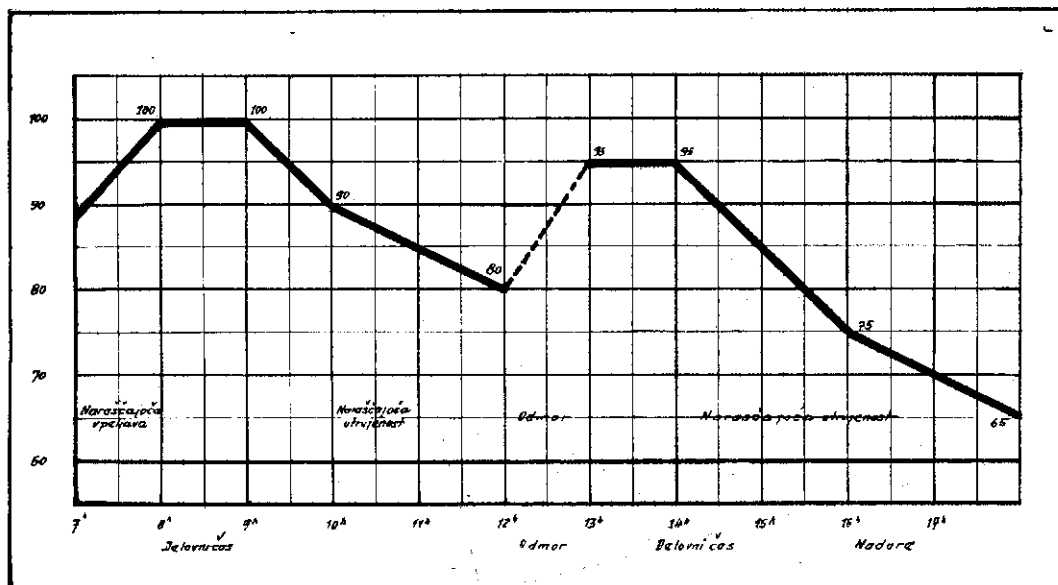
Treba je bilo torej globljega računa in zasledovanja pri delovnih postopkih. Vse pospešiti, poiskati mesta obdelave, ki podražujejo izdelek, izboljšati ta mesta z novimi hitrejšimi načini dela, namestiti moderne stroje itd. Ni vseeno, ali na enem izdelku deluje nekdo dva dni ali pa v enem dnevu napravi deset takih izdelkov. To drugo je bolj racionalno, prvo je nazadnjaško in predrago.

Toda pri vsem tem ni prav pozabiti na samega sebe, na človeka. Sistem dela »kar naprej« se ni obnesel. Zdravniška veča je storila svoje. Pa tudi delovna mesta so pokazala, da je človek sicer delozmožen, toda več ali manj. Če le preveč napreža svoje sile, omagaš, četudi s kraja še sam ne čutiš. Storitve pa pokaže to izčrpanost. Medtem ko si dopoldne po počitku zmogel toliko in toliko, boš utrujen zmogel morda le polovico tega in tvoje delo se podraži. Zakaj bi delal utrujen in slabše.

Tako so potem prišle tiste reforme, ki smo jim rekli »socialne reforme«. Niso torej prišle tako zaradi tega, da bi kdo raz tribune na vso sapo govoril, nego zato, ker je sčasoma napredoval študij dela in zdravja človekovega s smotrom, da bi bilo na zemlji boljše. Osemurni delovnik, odmori, razvedrilo, telovadba, šport, knjižga, zdravstvena skrb, topla hrana itd.

Spodnja slika nam lepo ponazori, kako v delovnem času človekova delozmožnost raste ali pada. Da bomo pojmu delozmožnosti pogloblje spoznali, omenimo sledeče:

Potek delozmožnosti med delovnim časom

Pri delovnem človeku nastopi v neki starosti nekaka meja v njegovi delozmožnosti. Kdaj, to je zelo različno; pri nekaterem prej, pri drugem pozneje. Pričnejo mu pešati moči in s tem v zvezi delozmožnost. Človek postane tudi manj odporen proti boleznim. To so posledice izčrpanosti. Delo kovinarja gotovo ni lahko. Denar je s trdom zaslužen. Po 14, potem 12 in sedaj 8 urnem delu šele nastopa odmor. Toda tudi ta odmor je bil prej in je sedaj zelo različen. Večkrat ga čaka doma še prav težko delo. To se seveda maščuje s prehitro izčrpanostjo. Po delu naj bi se človek odpočil in razvedril. To se doseže z drobnim delom na njegovem domu, s športom, s hojo in z igrami na prostem, s sprehodom v naravo, s čitanjem lepega čtiva itd. Gostilniško razvedrilo ne spada med odpočitke oziroma le tedaj, če uživanje pijače ne presega meje, kjer škoduje zdravju. Izbrati je treba in uveljaviti v življenju razvedrilo in počitek, ki ga človek nujno potrebuje.

Spodnja krivulja prikazuje, kako se človekova delozmožnost spreminja celo v dobi 8 urnega dela.

Zjutraj od 7. do 8. ure se delozmožnost stopnjuje. To je doba, ko se človek zopet uvaja v delo. Od 8. do 9. ure drži višek ali 100 % delozmožnosti. Potem pa vidimo, da delozmožnost od 9. do 10. in naprej do 11. in 12. pada. Človek postaja utrujen. Nazorno se vidi, kako vpliva opoldne polurni odmor. Ta čas delozmožnost zraste. Od pol ene do ene zopet vpljava in ob eni doseže po odmoru skoraj isto višino kakor dopoldne. Po nekaj času delozmožnost zopet peša, v nadurah pa je že dokaj nizka.

Ta krivulja je izdelana po dolgem študiju in opazovanju in mnogo pove. Delovni odmori so torej potrebni in koristni. Pove pa tudi, da je bilo napačno delo v prejšnjih dobah, ko so ljudje delali po 12 in več ur z malo delozmožnostjo.

STROKOVNA KNJIŽNICA KID

1. Kroženje revij

Mape s tedenskimi in mesečnimi strokovnimi revijami, na katere je naročena in jih prejema KID, krožijo po vseh oddelkih, da so tako na razpolago vsem zainteresentom. Pošiljanje map po oddelkih pa izgubi vsak smisel, ako se ponekod zadržujejo predolgo in pridejo v roke drugim zainteresentom že prestare. Tako je mapa številka 3 z dvema revijama krožila dva in pol mesca.

Vljudno prosimo v interesu vseh, ki se za revije zanimajo, da poskrbi sleherni, da bodo te knjižne mape hitreje krožile.

2. Katalog strokovne knjižnice

Tekom mesca bo izdelan celoten seznam strokovnih knjig, ki so na razpolago v strokovni knjižnici KID. V seznamu bodo vnesene vse knjige, ki se nahajajo tudi po obratih tako, da bo vsak vedel, s čim lahko razpolaga, in bo seznam pred morebitnim naročilom nove knjige lahko pogledal.

Pozneje bodo sezname urejeni po strokah in navedeni tudi posamezni strokovni članki.

3. Zaostale revije

Manjka še nekaj zvezkov za izpopolnjenje letnikov posameznih revij. Kolikor so zaostali po obratih, prosimo, da jih odstopijo upravi strokovne knjižnice.

Naš mladi kralj Peter II. — vojak

Kralj Peter II.

Naš narod je bil vojak, tisočletni vojak za svoj svobodni narodni dom.

Naš narod je za ta svoj dom krvavel in žrtvoval kakor nobeno drugo ljudstvo na zemlji. Borba našega naroda je bila pravična,

Na čelu te pravične borbe je v najtežji dobi in v največji sili stal borec za svobodo ljudstva — Karađorđe — početnik naše narodne dinastije.

Borba je za nas dovojevana, upamo, da dovojevana za vse čase, kajti vemo, da morajo to pravično borbo in ta pravičen dom spoštovati vsi.

Vendar vojaki smo bili in bomo, kajti to je naša slavna tradicija in naša varna bodočnost.

znala tako izborno pripraviti skuše, nama je postavila kovčge na kolodvor. Sedla sva v vagon z napisom Split - Jesenice in nekaj minut pred osmo ali, če hočete, dvajseto uro je brzec potegnil s splitske postaje. Dolgo sva se ozirala na zaliv, ko je vlak pihal navzgor nad Kašteli. Kot da bi bila bakljada na morju, tako se je zdelo gledalcu z viška, v resnici pa se je le pričel ribolov s pomočjo močne luči.

Sprevodnik naju je sama pustil v kupeju, vedel je, da mu za liter ne uide, spala sva skoraj vse do Karlovca, ob pol sedmih pa smo zavozili na obširen zagrebški kolodvor, kjer sva prav za prav zašpila ogromno klobaso. Čudne običaje imajo tu. Kovčeg, ki ga hočeš spraviti v garderobo, moraš odpreti. Gotovo so brali kak napet detektivski pariški kriminalen roman o razkosanem truplu v ročnem kovčegu. V Zagrebu so imeli slavnosten teden, stoletnico narodnega gledališča. Že v Splitu sem bral o slavnostnih predstavah. Sreča mi je bila mila, v predprodaji sem dobil zadnji dve vstopnici za zvečer. Ogledala sva si nato katedralo, trg, Maksimir, zvečer pa sva bila za časa v operi, kjer so dali Zajčevu opero: Nikola Šubić Zrinjski. Polna navdušenja sva se opolnoči podala k počitku.

Zadnji dan sva porabila za to, da sva videla še ostale zagrebške zanimivosti, ob pol šestih pa naju je brzec odpeljal proti domu, kamor sva dospela po deseti uri zvečer.

Če bo svet prihodnje leto še stal na svojih trhljih nogah, tedaj pa zopet na naš prelepi Jadran.

RAZPIS

Lepe in zanimive slike našega kraja, našega dela in življenja

Med našimi sodelavci je mnogo takih, ki se v privatnem zanimanju bavijo s fotografijo in s slikanjem. Mnogi so zbrali v svoje spominske albume že dokaj zanimivih posnetkov, ki predstavljajo našega človeka pri delu in na domu. Mnogo je zbranih tudi posnetkov naše lepe pokrajine in drugih zanimivosti.

V smotru, da se še bolj približamo službi domačnosti ljudstva in kraja, in z namenom, da bo zanimanje za lepo, domačo sliko raslo, bomo dali takim slikam še poseben prostor v svojem listu.

Vabimo vse interesente, ki slikajo ali ki že imajo zbrane zanimive posnetke, da jih pošljejo uredništvu lista. Na hrbtu vsake slike naj bo popis motiva ali dogodka ter ime tistega, ki je slikal.

Slike lahko obsegajo posnetke naših krajev, planin, okoliških vasi, lahko predstavljajo delovne prizore na domu, razne detajle in tudi zanimive skupinske posnetke. Sploh vse, kar je motivično in vsebinsko lepo.

V vsaki številki »Tovarniškega vestnika« bo priobčenih nekaj takih slik s popisom. Uredniški odbor z znanim fotografskim umetnikom g. Smolejem na čelu bo po polletju ocenil priobčene slike.

Štiri najlepše slike bodo nagrajene z zneski po 100 din.

Za vsako priobčeno tudi nenagrajeno sliko bodo vrnjeni stroški.

Uredništvo.

ZOPET POTUJEM . . .

(Konec.)

Razgled na splitski zaliv in mesto samo z Marjana je res nekaj čudovito lepega; za vedno ti ostane v spominu. Med najinim bivanjem sva bila večkrat tu gori. Kogar bo zaneslo v Split, pa bodisi da se mu hoče morskih valov ali občudovati Solinske razvaline, dvatisočletno Dioklecijanovo palačo ali pa, da je prišel semkaj zaradi »žmahtne« dalmatinske kapljice, pa bi ne šel na Marjan, tega izlet ne bo popoln.

Tam, kjer je konec železniške proge, se nahaja zalivu slično kopališče Bačvice. Pametni ljudje pa so nama odsvetovali kopanje, češ pred sv. Ivanom, to je po naše o Kresu, se ne koplji v morju. Bila sva tam večkrat in res je bilo vsakikrat le nekaj kopalcev v vodi. Železničarji pa imajo svoje, popolnoma novo moderno kopališče. Če bi vlak zapeljal do tako zvanega štokglajza, bi železničarji lahko iz vagona skakali v morje.

V Trogir sva se peljala z avtobusom, ker je bila parobrodna zveza neugodna. Po lepi asfaltirani cesti vozi avtobus skozi vse Kaštele med krasnimi nasadi in vinogradi. V Trogiru naju je prevzel vodnik

ter nama do natančnosti razkazal vse zanimivosti, zlasti znamenite stolnice. Pa to ni bil morda kak Dalmatinec, pač pa, reci in piši, Slovenec, Kranjčan. Tudi nos ga je izdajal, da ni domačin, kajti svetil se mu je že bolj na bakreno, znak, da tudi on ne mara za vodo oziroma za bevando, kot pravijo mešanici vina z vodo. Toda to naj nikogar ne odvrne, da bi si tega znamenitega in zgodovinskega mesta ne ogledal. Vračala sva se seveda s parobrodom.

Nameravala sva še na razne otoke, parobrodne zveze pa niso ugodne, večina parnikov prihaja v Split dopoldne, odhaja pa popoldne tako, da si primoran prenočiti na otoku. Pač pa sva se peljala do пристanišča Krila ter si tam v veliki vasi **Jesenicah** ogledala dom in obširne vinograde enega izmed petih jeseniških dalmatinskih vinotočev.

Koliko zanimivosti in naravnih lepot hrani dalmatinska obala, preveč bi jih bilo naštevati in tudi skoraj nemogoče.

Čas dopusta je naglo potekel, treba je bilo misliti na povratek. Uslužna gospodinja, pri kateri sva stanovala, ki je

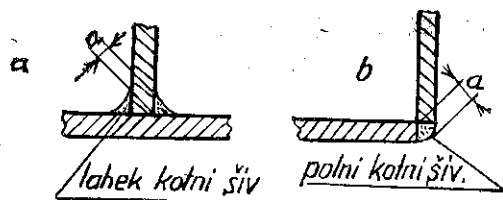
Ing. Karel Oroszy, obratovodja metalurškega oddelka:

VARJENJE

(Dalje)

2. Bočni šivi.

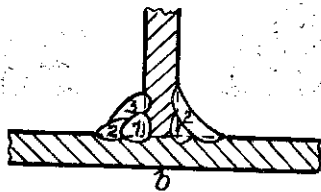
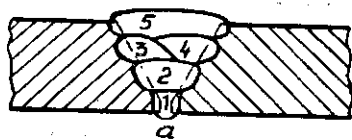
Pri kosih, kjer imamo prekriti stik ali pa se kosa stikata pod kotom, uporabljamo bočni šiv (slika 5 a in 5 b). Po sliki 5 a izvedene šive imenujemo lahke šive, po sliki 5 b izvršene pa polne bočne šive.

Sl. 5. Kotni šivi.

Varjenje šivov

Preden začnemo variti, moramo predvsem skrbno očistiti vsa varilna mesta rje in barve. Nato moramo dele dobro prilagoditi drugega drugemu; če je potrebno, jih moramo pritrditi s posebnimi pripravami, da ostanejo v pravi legi ter jih potem spnemo s pomočjo posameznih varilnih točk. Razdalja med temi zvarjenimi (sponskimi) točkami je odvisna od debeline kosa. Pred pričetkom varjenja uravnamo na varilnem agregatu jakost toka, ki je odvisna od debeline kosa, ki ga varimo, in od premera elektrode. Ako je tok preslab, ne dobimo dovolj globokega vžiga. Ako je tok z ozirom na debelino pločevine premočan, se ta pregreje ali pregori. Ako pa je tok premočan z ozirom na premer elektrode, postane elektroda žareča in zvarek nima nikakega vžiga v osnovni material. Pri varjenju pločevine ugotovimo najprej debelini pločevine ustrezajočo jakost toka, nato pa izberemo po predpisih ustrezajoč premer elektrode. Za gole elektrode lahko služi spodnja tabela:

Sl. 6. Varjenje na več plastih (pletenice)

Debelina pločevine v mm	Jakost toka v amp.	Premer elektrode v mm
2	do 60	2
3	90	3
4	120	3,25—4
5	150	4
7	170	5
10	190	5
12	210	5
15	220	5—6
20	230	6

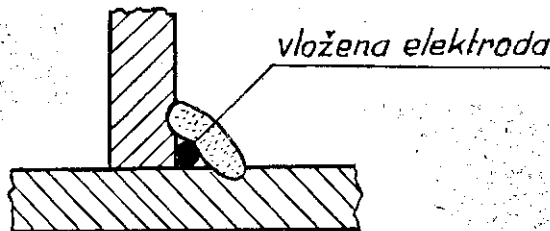
Pri uporabi debelo obloženih elektrod je najbolje, da se ravnamo po navedbah tvrdk dobaviteljic. Na splošno pa se debelo obložene elektrode varijo s tokom večje jakosti, kakor tanko obložene in elektrode z jedrom. Prav tako se uporabljajo pri varjenju bočnih šivov večje jakosti toka kot pri varjenju topih in sicer zaradi večjega odvajanja toplote. Končno se lahko večji kosi varijo s tokom večje jakosti kakor mali kosi.

Do debeline 6 mm lahko varimo v eni legi; nad to debelino pa s pridom uporabljamo tako pri topem kakor pri bočnem varjenju varjenje v več legah (plasteh). (Sliki 6 a in b.)

Pred izvedbo vsake nove lege moramo spodnjo temeljito očistiti žlindre in kovinastih delcev. Čisto spodnja lega (1)

Zareze pri topih zvarkih ali šivih kaže slika 7 a.* Te nastanejo zaradi slabega varjenja v jedru šiva (pri uporabi predebelih elektrod) ali pa na vrhu šiva zaradi nezadostnega navarjenja. Pri bočnih šivih pride do zarez pri varjenju z debelo obloženimi elektrodami in pri vodoravni legi kosa zavoljo tega, ker steče staljena snov iz izžgane navpične pločevine (slika 7 b). To moremo preprečiti, ako obrnemo kos za 45 (slika 7 c) ali pa s posebnimi elektrodami, ki ne povzročajo zarez pri vodoravni legi.

Posebna napaka varilcev je, če iz komoditete položijo cele elektrode v šivni koren. Brezhibno zvarjenje tako vložene elektrode je nemogoče, zato je tak varilni šiv brez vrednosti (slika 8).

Sl. 8. Največji prestopok varilca je ukladanje elektrod pod varjeni šiv!

se za čim boljšo zvaritev korena varilnega šiva izvede s tanjšo elektrodo. Vrhnja lega (plast) (5) se pri topih šivih za preprečenje zarez izvede po možnosti v eni širini.

Važne navedbe pri varjenju

Zlasti važen je izžig, ki predstavlja tesno stalitev med kosom, ki ga varimo, in med varilno snovjo. Varjenje s slabim izžigom je brez vsake prednosti. Slab vžig more nastati zaradi:

1. prešibke jakosti toka,
2. prehitrega premikanja elektrode,
3. predolgega obločnega plamena,
4. napačne priključitve polov.

Tukaj velja zopet pravilo: dolžina obločnega plamena = premeru elektrode. Zareze na prehodih med varilnim šivom in med kosom so zlasti nevarne pri menjajočih se obremenitvah varjene konstrukcije in jih moramo zato preprečiti na vsak način!

Žlindrina gnezda na površju zvarka nastajajo pri uporabi debelo obloženih elektrod, če je jakost toka prešibka. Ostanki žlindre v notranjosti varilnega šiva, ki so prav tako nevarni kakor žlindrina gnezda, nastajajo zlasti pri uporabi debelo obloženih elektrod, pri napačnem držanju elektrode ali zaradi napačnega pihalnega učinka obločnega plamena.

Plinsko električno varjenje

Med plinsko električno varilnimi načini je najvažnejši tako zvani »arkatom« način. Pri tem je obločni plamen obdan s plinskim plaščem, ki ščiti raztaljeno kovino pred dostopom kisika in dušika iz zraka. Podoben je torej plinskemu plašču, ki nastaja pri uporabi debelo obloženih elektrod. Pri arkatomskem varjenju nastaja obločni plamen med dvema obročnima šobama, v katere sta ostrokonotno druga k drugi pritrjeni wolfram-elektrodi, ki le malo odgorita in služita večidel le za prevajanje toka. Kos sam ni vključen v tokokrog. Pri debelejših pločevinah od 4 mm naprej se porablja dodatna žica; tanjša pločevina se lahko vari brez dodatne žice. Za zaščitni plin uporabljamo vodik. Arkatomski način varjenja moremo uporabljati za vse vrste jekla in za debeline pločevine od 1 do ca. 80 mm. Varilni šivi so gladki in imajo visoko mehansko vrednost.

* Sliko št. 7 bomo priobčili v prihodnji številki.

Ing. Lev Pipan:

RAVNANJE Z NAPRAVAMI IN ORODJEM ZA ACETILENSKO VARJENJE

Pravila

za ravnanje z reducirnimi ventili

Splošno.

1. Razen spodaj navedenih pravil upoštevaj vedno tudi navodila, ki jih pošlje z vsakim novim reducirnim ventilom tovarna.

2. Reducirni ventil je zelo občutljiv instrument. Od njegovega brezhibnega delovanja v veliki meri zavisi, koliko in kako boš varil. Zato ga čuvaj pred padcem, sunki in močnimi pretresi.

3. Reducirnega ventila ne uporabljaj za držaj pri prenosu jeklenk. Utegne se ti odlomiti, jeklenka pasti na tla in eksplodirati.

4. Opusti vsako brskanje po varnostnem ventilu, ki je nameščen na reducirnem ventilu.

5. Olje in snovi, ki vsebujejo moščobo, ne smejo priti v dotik z ventili (glej pravila za ravnanje z jeklenkami in ventili na njih).

6. Reducirni ventili niso za vse pline enaki. Razlika je med drugim tudi v navojih za spoj z ventilom na jeklenki. Če se reducirni ventil ne da lahko naviti na jeklenko, pogledj, da-li se ujemajo navoji.

Uporaba reducirnega ventila.

7. Preden naviješ reducirni ventil na nastavek zapornega ventila, se prepričaj, če je v spojni matici vloženo tesnilo (iz fibra). Če ga ni ali če je staro že obrabljeno, vložj novo. Obrabljeno tesnilo moraš vedno odstraniti.

8. Ko si navil reducirni ventil na jeklenko, smeš odpreti zaporni ventil na jeklenki samo pri popolnoma odvitem (razbremenjenem) naravnalnem vijaku. Le pri enostopenskih ventilih starejše izvedbe, ki niso zavarovani proti zgorenju, se mora naravnaalni vijak toliko pritegniti, da se začuti protipritisk peresa.

9. Odpri zaporni ventil na jeklenki počasi, ker utegne drugače reducirni ventil zgoreti ali pa se pokvari manometer.

10. Sedaj odpri zaporni ventil na reducirnem ventilu.

11. Delovni pritisk moreš z naravnalnim vijakom pravilno nastaviti le pri odprtem ventilu na gorilniku.

12. Pri kratkih delovnih premorih zadošča, če zapreš samo zaporni ventil na reducirnem ventilu.

13. Pri daljših prekinitvah z delom zapri zaporni ventil na jeklenki; odpri ventil na gorilniku, da pade pritisk na obeh manometrih na ničlo, in odvij (razbremenj) naravnaalni vijak.

14. Pri posluževanju ventilov ne stoj pred njimi, temveč ob strani tako, da te pri morebitni nesreči ne zadene kak drobec.

Zamrznjeni in netesni ventil.

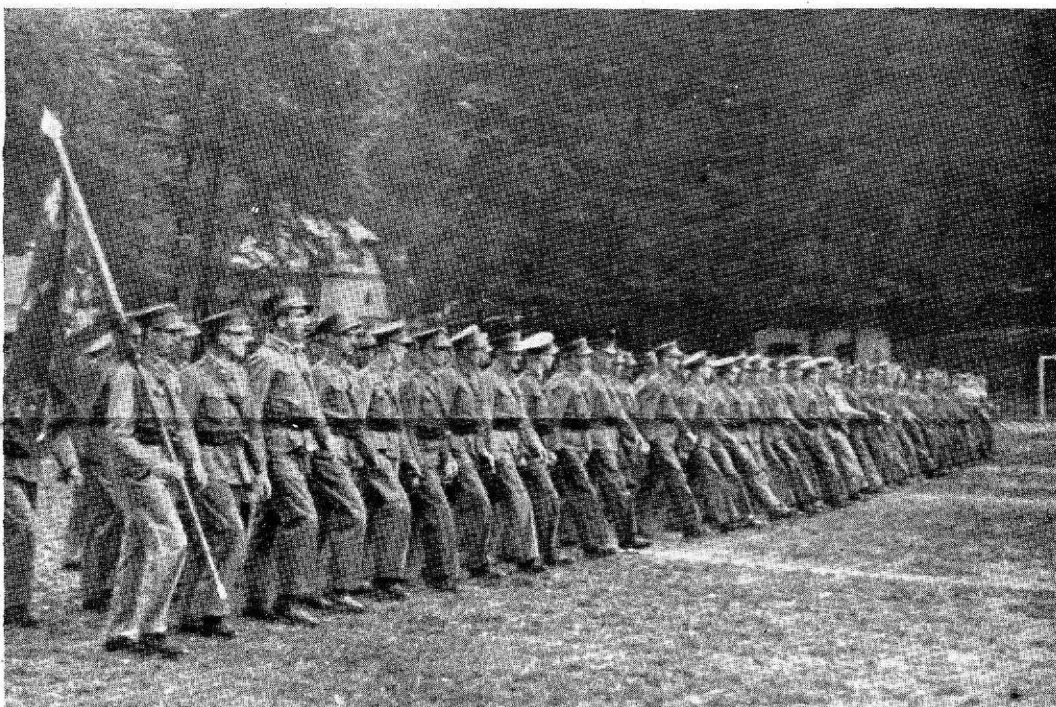
15. Pozimi — pri večjem odvzemu plina tudi pri hudi vročini — ventili radi zamrznejo. Odtajanje s plamenom ali z žarečim železom je skrajno nevarno. Uporabljati smeš samo paro, vročo vodo ali pa polagaš na ohišje ventila (ne na manometer) vrečice z vročim peskom ali v vroči vodi namočene cunje.

16. Če opaziš, da reducirni ventil pušča, javi takoj mojstru, ki bo oskrbel popravilo. Edino če uhaja plin pri spoju

reducirnega in zapornega ventila, vložj novo tesnilo (iz fibra), vsa druga popravila pusti strokovnjaku.

17. Tesnost ventila preizkusiš takole: ko si navil reducirni ventil na jeklenko, odpreš zaporni ventil na jeklenki (glej točki 8. in 9.) in naravnaš reducirni ventil na poljuben delovni tlak (točka 11.); zapreš zaporni ventil na reducirnem ventilu in nato še onega na jeklenki. Če je ventil tesen, ne sme vsebinski manometer tudi po daljšem času pasti. Nato odvijesh (razbremenjš) naravnaalni vijak (pri čemer tlak na delovnem manometru za malenkost pade) in reducirni ventil odvijesh z jeklenke. Pri tesnem ventilu mora kazalec delovnega manometra tudi po daljši dobi kazati isti tlak.

SLIKE Z NASTOPA GASILSKIH IN SAMARIJAN. ODD. KID

Pogled na del vrste gasilcev pri nastopu

Posebno lepa in poučna je bila vaja samarijanskih oddelkov

V. W.:

OBRAMBA PRED NAPADI IZ ZRAKA

(Nadaljevanje.)

Maskiranje postaj

Z ozirom na važnost velikih postaj je potrebno obrniti pozornost na njih maskiranje. Take postaje se najteže maskirajo. Pri gradnji novih postaj je treba paziti, da se vse postajne zgradbe in objekti zgrade na čim večjo površino, ker je to najboljši način, da bodo izgledale manj važne za neprijateljskega oglednika. Poleg tega se posamezne zgradbe takšnih postaj laže maskira. Istočasno z graditvijo postaje je treba vršiti tudi pogozdovanje vse prostornine in prilaganje objektov okolici tako v občem izgledu kakor tudi v pogledu barve. Strehe zgradb morajo biti pobarvane v barvi, ki se okoliči prilaga. Za časa vojne odnosno za časa mobilizacije je treba obnoviti barvanje vseh postajnih zgradb, a posebno njih podstrešij (krovov). Na progovnih krakih, kateri vodijo k važnim skladiščem, se proge ne čistijo ali se pa obsipa zemljo, tako da niso toliko vidne. Pri izvedbi tehničnega maskiranja posameznih zgradb in objektov je treba posvečati največjo pozornost uničenju senc odnosno njih deformaciji. Nočno maskiranje postaj se izvrši z zaklonitvijo, ki se izvede po napovedanem znaku odnosno čim se da znak o približevanju nevarnosti iz zraka (alarma). Razsvetljava se popolnoma prekine ali se zmanjša na najmanjšo potrebno mero. Najekonomičnejši način maskiranja s pomočjo pregrinjaj bo delovanje nizkih (50 do 100 m) dimnih ali meglenih površin, s pomočjo tem svrham namenjenih aeroplanov. Večje postaje in križišče železniških prog je treba, če je to mogoče, očistiti vozovnega parka in odvesti ta park na mesta, ki so prikrita pogledu iz zraka, ali ga razdeliti po sosednjih postajah. Vozovni park, ki se nahaja na postaji, je treba razdeliti po možnosti na manjše skupine in namestiti v kraje, ki so v senci. Dobro je, ako se še v mirnem času izdela rezervne krake za premestitev vozovnega parka na mesta, kjer se laže izvede popolno maskiranje. Ako prostor in sredstva dopuščajo, se lahko zgradi v bližini prave postaje (1 do 1 ½ km) lažni postaji. Taka postaja je lahko velikega pomena ob priliki nočnega napada. Razsvetljava lažne postaje je treba izvesti v razporedu, kot je to izvršeno na pravi postaji. Nepotrebne in pokvarjene lokomotive in vozovi se lahko uporabijo za izpopolnitev vozovnega parka na taki postaji. Uničenje svetlobe na lažni postaji se izvede šele v trenutku neprijateljskega ogledovanja in s tem spravimo neprijatelja v napačno smer.

Maskiranje obrata

- Maskiranje prevoznih sredstev;
- maskiranja skupin in materiala ob priliki prevoza.

V kolikor obstoječa prevozna sredstva (lokomotive in vozovi) ne ustrezajo barvi (to so črne lokomotive, črne strehe in tovarni vozovi), se prebarvajo še v mirnem času s kako drugo »mat« barvo. Znaki, kateri odkrivajo prevoz skupin, so lahko:

- pri samih skupinah;
- pri izvršitvi prevoza.

Pri sorazmernem številu zaprtih in odprtih voz opazovalec iz aeroplana lahko pride do točnega zaključka, kaj se v njih prevaža, zato je treba paziti, da se skupine pri izkrcavanju in stopanju preveč ne izpostavljajo neprijateljskim očem. Skupine ali transporte, ki čakajo na vkrcavanje, je treba razdeliti izven postaje (po vaseh, gozdovih in slično), z vsem, kar je potrebno za maskiranje. Najboljši je prevoz in korakanje skupin in transportov ponoči. Pri nočnem vkrcavanju je treba razsvetljava postaje kolikor mogoče omejiti, ob prihodu sovražnih aeroplanov pa ustaviti vkrcavanje, ljudstvo napotiti v zaklonišča, ako v dotičnem kraju obstojajo, odnosno pod vozove in med vozove ali v bližnje stavbe. Konje ali prevozna sredstva naj se postavi vzdolž vozov v njihove sence. Material pa tako pokriti, da ga ne bo mogel neprijatelj razločiti. Ako je zameglitev oziroma zadimljenje postaje izvršeno, se lahko z vkrcavanjem nadaljuje tudi v primeru napada.

Ne sme se pustiti, da bi se pripeljan material nagrmadil, temveč ga moramo odpeljati v majhnih količinah v začasna skladišča in drugo. Maskiranje prevoza naj se izvrši takole: po možnosti naj se poveča obrat na drugih progah in imitira vkrcavanje ob prihodu neprijateljskih aeroplanov. Obrat natovorjenih voz naj bo ponoči, a prazne naj se prevaža podnevi v obratni smeri. Natovorjeni material naj se v odprtih vozovih pokrije in maskira.

Maskiranje važnih križišč in običajnih cest

To maskiranje obsega:

- maskiranje cest;
- maskiranje cestnih objektov;
- maskiranje prevoznih sredstev in obratov.

Križišča in ceste so vedno vidna iz višin, radi tega je maskiranje v celotnem

Kapelica ob stari rudarski poti na Pejcah

obsegu težko izvedljivo, posebno ceste na ravnini.

Ako se uspešno maskira važne dele cest, lahko izgubi opazovalec pot in krene v drugo smer. Deli cest se maskirajo s horizontalnimi maskami (dekoracijo) tako, kakor pri železniških progah in naj ustrezajo višini (4 do 4 ½ m) prevoznih sredstev. Najboljše sredstvo za maskiranje je zasaditev dreves s širokimi kronami na obeh straneh cest. V globokih osekah so boljše horizontalne maske.

Pri maskiranju je treba posebno paziti na važne objekte, n. pr. mostove, viadukte, predore, skladišča, a posebno na skladišča gorljivega materiala, ne glede na to, če so skladišča samo maskirana ali tudi zavarovana pred bombardiranjem.

Pri gradnji novih cest je treba posebno paziti na to, da peljejo te ceste kolikor mogoče preko večjih gozdov zakritega zemljišča itd. Drugače se v vsem postopa kot pri maskiranju železniških objektov. (Dalje.)

NAŠA LEPA KNJIGA

Shranite seznam knjig, ki bodo na razpolago v javni šolski knjižnici KID. Knjižnica bo pričela poslovati v novembru.

Jovkov, Žanec.
Kač J., Moloh.
Kalan F., Pustolovci.
Kapus V., Lovski spomini.
Keller P., Romeo in Julija na vasi.
Keller P., Dom.
Keller P., Glasba in ljubezen.
Keller P., Hubert.
Keller P., Skrivnostni studenec.
Keller P., Zima med gozdovi.
Kersnik J., Agitator.
Kersnik J., Cyklamen.
Kersnik J., Kmečke slike in ljudske povesti.
Kersnik J., Testament.
Kipling, Kim.
Kipling, Knjiga o džungli.
Klemen T., Zalesje se prebujajo.
Kmetova M., Večerna pisma.
Knittel J., Tereza Etienne.
Kolenc Fr., A njega ni.
Kostanjevec J., Novo življenje. Gozdarjevi spomini.
Kozak Juš, Maske.
Kozak Juš, Šenpeter.
Kozak Juš, Za prekmurskimi kolniki.
Kranjc Jože, Pot ob prepadu.
Kranjec Miško, Kapitanovi.
Kranjec Miško, Os življenja.
Krek J. Ev., Izbrani spisi, I./II. del.
Kresal Rudolf, Študent Stefan.
Kunaver, V prepadih.
Kunaver P., Zadnja pot kapitana Scotta.
Kvedrova Z., Izbrano delo, I./II. zvezek.
Langer, Pes druge čete.
Latzko A., Sedem dni.
Lavtižar J., Junaška doba Slovencev.
Lavtižar J., Primož Trubar.
Lawrence, Sinovi in ljubimec.
Leblanc, Arsene Lupin se ženi.
Lichtenberger, Hlačkova sestra.
London J., Dolina meseca.
London J., Klic divjine.
London J., Kralj alkohol.
London J., Krištof Dimič.
London J., Mala gospa velikega doma.
London J., Martin Eden.
London J., Morski vrag.
London J., Joe med pirati.
London J., Zelena peta, I./II.
Lorenzini, Lesenjač Cefizelj.
Ludwig E., Julij XIV. Sinovom v svarilo.
Ludwig E., Napoleon.
Lulofs M., Gumijeve plantaže.
Mackay, Poslednja dolžnost.
Magajna B., Bratje in sestre.
Magajna B., Gornje mesto.
Magajna B., Graničarji.
Magajna B., Zaznamovani.

Visoka odlikovanja in priznanja

Od kraljevega namestništva so bili na predlog ministrstva za promet odlikovani za zasluge na polju tehniškogospodarskega dela obratovodja jeklarne KID gosp. inž. Ciril Rekar z redom sv. Save III. stopnje, vodja odprave KID na Javorniku, gosp. Rudolf Schiller z redom sv. Save V. stopnje. Zlate kolajne priznanja so prejeli delovodja jeklarne KID gosp. Avgust Plajh, delovodja jeklarne KID gosp. Urban Avguštin in delovodja jeklarne KID gosp. Avgust Vister.

—o—

To odlikovanje je v zvezi z gradnjo novega dvotirnega 306 m dolgega železniškega mostu čez Savo pri Zagrebu, za katerega je dobavila visoko kvaliteto gradbeno jeklo Kranjska industrijska družba. Zagrebški most ni samo impozantna mostovna gradnja, nego je prvo monumentalno delo čisto domače izvedbe in tako manifest jugoslovanske proizvodne vrednosti in sile. Ko so bile že tu sposobna domača gradbena podjetja, ni bilo še na razpolago visoko kvalitetnega gradbenega jekla, ki ga zahtevajo taka dela. Jeklarne Kranjske industrijske družbe pa so prišle na trg s kvalitetnim gradbenim materialom, ki stoji v isti vrsti s specialnim gradbe-

nim jeklom inozemstva. Znani svetovni znanstvenik in predsednik urada za preizkuševanje materiala v Zürichu, gosp. prof. dr. Roš, piše o tej mostovni izvedbi posebno tehniško poročilo, v katerem govori, da je visoko vredno gradbeno jeklo KID, ki je bilo uporabljeno za gradnjo tega mostu, enako vredno visokokvalitetnemu gradbenemu jeklu Ac 54 (francosko), St 52 (nemško) in Pontofix (češko).

Uspeh domovine

Ko je v zastopstvu ravnatelja drž. železnic načelnik gosp. dr. Ladiha podelil odlikovanja, je omenjal napredek domače proizvodnje, ki je izpolnila vrzel in postavila na trg domače visoko kvaliteto jeklo. To je tudi uspeh domovine.

Obratovadja jeklarne KID, gosp. inž. Ciril Rekar, se je zahvalil v imenu odlikovancev in prosil, da se sporoči zahvala na najvišje mesto. Omenil je, da delijo ta odlikovanja in priznanja z vsemi vestnimi in sposobnimi sodelavci industrije. Visoko priznanje kraljevskih oblasti naj bo vzpodbuda vsem železarjem za nadaljnje delo in nadaljnje uspehe za tehniško in gospodarsko rast Jugoslavije.

Na poti v Plavški rovt z Golico v ozadju

OBČINSKI IN INDUSTRIJSKI KONSUMI

Ko je bila ustanovljena »kašta« KID so ljudje mnogo govorili. Napadali so seveda, kaj neki drugega; saj je že od nekdaj zelo razširjeno kritiziranje.

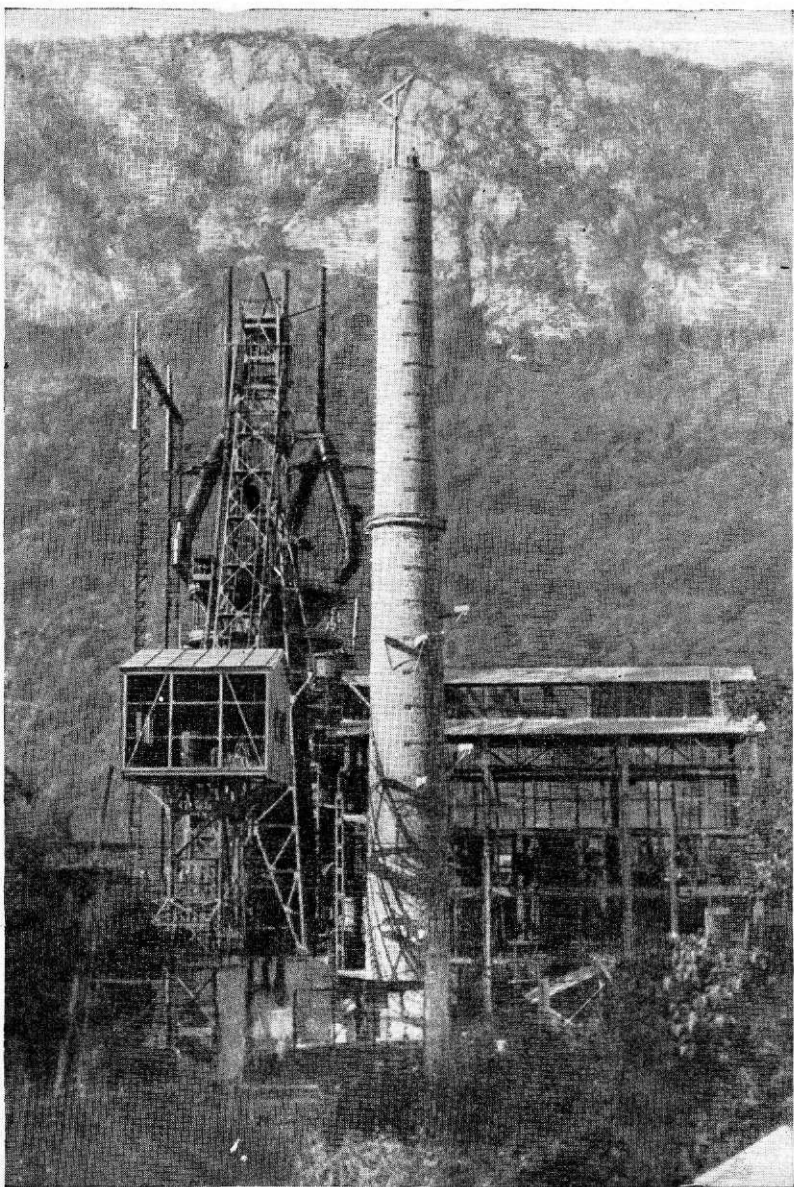
To je bilo pred dvema letoma. Sedaj pa beremo v »Hrvatskem dnevniku« poročilo iz Beograda, da se pripravlja uredba v ustanovah za preskrbo prebivalstva z živežem in z drugimi potrebščinami. (Morda bo ta uredba že objavljena, preden bo naš list izšel. Op. ur.) Po tej uredbi se pri posameznih občinah predvidene občinske aprovizacije za oskrbo prebivalstva z omenjenimi potrebščinami.

Poleg občinskih konsumov bo uredba baje predpisala take konsume tudi za vsako industrijo, ki ima več kot 30 uslužbencev. Vsaka taka industrija bo morala sama ustanoviti konsum. Te konsumne ustanove bodo morale oskrbeti ves potreben živež in kurivo za svoje delavstvo, uživale pa bodo olajšave pri raznih davčinah, da bodo lahko cenejše.

Vse in kar koli naj se napravi, samo da bi prineslo ljudstvu izboljšanje, gospodarstvu pa možnost rasti in napredka, to je naša želja tudi k tem nameranim uredbam.

TUDI PRI NAS MORA BITI CENEJŠE

V uvodniku lista »Jutra« smo brali zanimive ugotovitve o gibanju in vzrokih druginje. Zanimivo je, da so se cene življenjskih potrebščin od vseh evropskih držav najbolj dvignile prav v Romuniji, nato pa v Jugoslaviji. Obe državi sta namreč močno agrarni. Toda cene na Madžarskem in v Bolgariji so narasle mnogo manj, le do 10 %. Kako pa to? Vse države so agrarne. Tudi Madžarska in Bolgarija sta prizadeti z vplivi vojne, pa vendar zato ne podražujeta živil za svoje poštene ljudi. Niti v državah, ki se vojskujejo, se živila niso podražila tako, kakor izračunano prav v Romuniji in pri nas. Ni to prav za prav častno za nas, vendar upamo, da bo kmalu ceneje, kajti zakaj bi si med seboj dražili še živila v teh časih, ko je itak že dovolj nervoznosti z drugimi stvarmi na svetu in ko je dovolj podražitve že pri predmetih, ki jih moramo uvažati.

Jesenški plavž pod Mežakljo. Po revnih predelih naše domovine naj oživi industrijsko delo, da bo življenje povsod znosno, da bo zemlja povsod mila

† OBRATNI RAVNATELJ GOSP. GUSTAV SCHÜLER

Pokojni obratni ravnatelj G. Schüler med svojimi žičarji na izletu

Dne 26. septembra je umrl obratni ravnatelj žičarskih in hladnovaljarskih obratov KID gosp. Gustav Schüler. Umrl je v najlepši moški dobi, star komaj 56 let.

Pokojni obratni ravnatelj je bil rojen v Brnu in državljani bivše ČSR. Tam je dovršil tudi prvo šolanje na državni obrtni šoli. Potem pa ga je vodila pot po industrijah v Brnu, Plznu, St. Pöltenu, Lincu in Kölnu, kjer si je pridobil obširno in podrobno prakso in poznanje kovinarske delavnosti, ki je mnogo manj proces gledanja od daleč kot pa svojstvena umetnost znanja in ročnosti v podrobnosti.

K naši industriji je prišel oktobra 1919. Obrati so bili po svetovni vojni, ki je okrnila potrebne investicije, v zaostalem stanju. Začel jih je urejevati in izpolnjevati, kolikor so pač tedanje razmere dopuščale. Ko pa so KID prevzeli novi lastniki z gosp. Westenom na čelu in je bila s tem modernizacija omogočena, jo je gosp. Schüler vodil premišljeno in z izbranimi stroji ter novogradnjami po smernicah, ki so se izkazale kot pravilne. Gosp. Schüler je bil svoj čas tudi vodja obrtne nadaljevalne šole KID. V službi je bil vesten in natančen delavec, proti sodelavcem korekten ter vedno pripravljen za nasvet. Poznal je razmere in nepravilnosti dela, ker je iz njih zrasel sam.

Pokojni ravnatelj je bil mož prakse, dela in študija. Edini njegovi odmori so bili dnevi bolezni, ki ga je spremljala vso dobo. Pa tudi v teh težavah je pokazal pokojni svoj lep značaj. Vključno težkočam, ki jih je imel v življenju dovolj, je vse molče prenašal in je bil vedno prijeten tovariš, ljubezniv v nastopu, vedre narave in celo iniciator dobre volje. Bil je eden tistih, ki se jim ljudje odkrivajo iz spoštovanja.

Življenjska in delovna pot pokojnega obratovodje je vzpodbuda mlademu, sposobnemu in delovoljnemu rodu. Bil je človek iste ambicije, ki nikoli ne neha študirati, zapre knjigo in se nasloni, ampak brodi vse življenje po znanosti. Napisal je obširno strokovno razpravo v našem listu ter bil dovzeten za moderen študij dela. Prav v njegovem obratu smo pred 5 leti uporabili prakso časovnih študij. S pridnostjo, z delom, ambicijo, z voljo in s sposobnostjo je rasel od absolutnega strokovnega šole do obratnega ravnatelja velike industrije. Srednjeveška nazadnjaška doba namreč, ki je znanje zapirala in ga dajala le poedincem, je za ambicioznega in voljnega človeka prešla, kajti izbrazba je danes v moderni dobi na razpolago vsem sposobnim in delovoljnem v preštevilnem slovsu in čitvu na, vsak korak. Življenjski uspeh pokojnega ravnatelja je vzgled zmage delovnega človeka.

Bil je železar strokovnjak in človek tovariš vedrega značaja. Kot lovec je bil bolj ljubitelj in čuvar prirode kakor pa iskalec trofej. Bil je tudi član Ciril-Metodove družbe.

V nedeljo dne 29. septembra smo ga spremili na zadnji poti. Četudi je umrl daleč od železarskih Jesenic — v Ljubljani, so ga prišli spremit na poslednji poti številni prijatelji. Delavci in nameščenci njegovih obratov so mu položili na krsto vence v zadnji pozdrav, da bodo pričali na njegovem grobu o čustvih do dobrega šefa in tovariša. Delavstvo žičarne je zbralo tudi vsoto, ki jo je dalo v njegov spomin CM družbi. Na njegovi zadnji poti so ga spremljali vsi obratovodje, vodje oddelkov in prijatelji dolgoletnega skupnega dela pri KID. Od dolgoletnega zvestega in vestnega vodilnega sodelavca se je s spremstvom na zadnji poti poslovilo tudi vodstvo KID. Pogreba so se udeležili upravni svetnik in ravnatelj gosp. J. Pfeifer, upravni svetnik gosp. dr. Fran Windišer, gen. ravnatelj gosp. C. Noot, tehniški ravnatelj gosp. dr. Klinar, prokuristi, obratovodje, nameščenci in odposlanstvo delavstva KID.

Gospodu obratovodji Schülerju bo ohranjen med nami najlepši spomin pri delu in v srcih železarjev.

V SPOMIN POKOJNEGA RAVNATELJA G. SCHÜLERJA

Delavstvo žičarne je poleg venca na krsto svojemu obratovodji darovalo v njegov spomin še znesek 160 din družbi sv. Cirila in Metoda na Jesenicah.

Nameščenci obratov žebjarne, hladne valjarne in priključenih obratov so poleg venca darovali v spomin pokojnega ravnatelja še znesek 300 din družbi sv. Cirila in Metoda na Jesenicah.

valna ministrstva po členu 20. te uredbe, kakor tudi vse zasebne ustanove in organizacije v državi. Za osnovo tej evidenci služijo kartoni obveznikov I. poziva, ki se vodijo po določbah člena 68. te uredbe.

(2) Nekvalificirano oseboje I. poziva se vodi ločeno od kvalificiranega po vseh ustanovah iz člena 20. te uredbe.

(3) Vsa ministrstva skrbijo, da se vrste obveznikov I. poziva iz njihove pristojnosti že v rednem stanju redoma popolnjujejo in da se ti obvezniki strokovno izpopolnjujejo.

Člen 16.

(1) Vsak obveznik I. poziva ima svoj vojni delavski razpored (R. r. r.). Vsak delavec se vpiše po strokovnosti in sposobnosti že v rednem stanju v edinični spisek podjetja, delavnice ali rudnika, kjer naj dela po vojnem delavskem razporedu, in to predvsem tam, kjer je zaposlen v rednem stanju.

(2) Vsakemu obvezniku I. poziva mora biti njegov vojni delavski razpored priobčen in znan. Ta razpored mora biti vpisan tudi v poslovno knjižico, ki jo mora imeti vsak obveznik. Vojni razpored se priobčuje tem obveznikom po pristojnih občinskih oblastvih.

Člen 17.

(1) Vsaka sprememba kraja zaposlitve in vrste opravila obveznikov I. poziva v miru se mora najkasneje v 30 dneh prijaviti in vpisati, kakor je to določeno v členu 69. te uredbe.

(2) Te spremembe se morajo vpisati pri vseh organizacijah, ki so po določbah te uredbe dolžne voditi evidenco o obveznikih in njihovem razporedu.

(3) Dokler se spremembe delovnega kraja ali opravila obveznika I. poziva ne vpišejo in obveznik ne dobi novega razporeda, velja povsem dotedanji razpored.

(4) Določba, da se morajo javiti spremembe, velja tudi ob nezaposlenosti, onesposobitvi in smrti obveznikov.

(5) Ko nastopi mobilno ali vojno stanje, ne smejo obvezniki I. poziva brez poprejšnje prijave pristojnemu občinskemu oblastvu menjati kraja svojega bivališča.

Člen 18.

(1) Obvezniki vojaške sile, ki pripadajo upravnemu in strokovnemu osebju in strokovnim delavcem, se smejo oprostiti vpklica k vojaškim edinicam skladno z odstavkom 2. člena 1. uredbe samó, če jih uprave podjetij oziroma delavnic ali rudnikov, ki so potrebni državni obrambi in kjer te osebe delajo, preko pristojnih oskrbovalnih ministrstev ali banke oblasti zahtevajo kot neogibno potrebne in nenadomestne strokovnjake.

(2) Za postopek pri oproščanju od službe pri vojaški sili v mirnem in vojnem času veljajo predpisi uredbe o oprostitvi mož od vojaške službe.

(3) Obveznike vojaške sile oproščajo vpklica k vojaškim edinicam ministrstvo za vojsko in mornarico (državnobrambni inspektorat), pristojna oskrbovalna ministrstva in armadni industrijski odbori (komiteji).

(4) V rednem stanju opravljajo to kontrolo neposredno industrijski opazovalci iz člena 36. uredbe o državni mobilizaciji. Ob kontroli mobilizacijskih priprav pri posameznih podjetjih nadzirajo: ali so upravno in strokovno osebe in strokovni delci, ki so oproščeni ali se predlagajo za oprostitve od vpklica k vojaškim edinicam, res strokovnjaki in pri podjetju neogibno potrebni. O najdenih nepravilnostih poročajo industrijski opazovalci takoj svojim nadrejenim.

(5) V pripravljenem, mobilnem ali vojnem stanju vršijo ta nadzor neposredno državni komisariji iz člena 34. uredbe o državni mobilizaciji. Takoj po prevzemu dolžnosti ugotovijo, ali vse strokovno osebe, ki je oproščeno vpklica k vojaški edinici in ki je že prevedeno v I. poziv pomožne vojske, izpolnjuje dejansko pogoje za to in ali je razporejeno na ustrezno mesto.

(6) Državni komisariji odpravijo in popravijo vsako najdeno nepravilnost in poročajo o tem armadnemu industrijskemu odboru in pristojnemu oskrbovalnemu ministrstvu.

(Dalje)

IZ OBLASTI NARODNE OBRAMBE

UREDBA O POMOŽNI VOJSKI DRŽAVNE OBRAMBE

(Dalje.)

Člen 14.

Oskrbovalna ministrstva zahtevajo potrebno upravno in strokovno oseboje in strokovne delavce za popolnitev podjetij svoje vojne pristojnosti številčno in po vrstah od ministrstva za socialno politiko in ljudsko zdravje, ki ustreza tem zahtevam.

Člen 15.

(1) Pristojna ministrstva vodijo vse obveznike I. poziva po členu 13. te uredbe v stalni in natančni evidenci. V ta namen morajo dajati tem ministrstvom vse potrebne podatke vsi državni in samoupravni uradi in ustanove, ki jih določijo pristojna oskrbo-

OBVESTILA

ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Po odredbi Glavne bratovske skladnice v Ljubljani se mora skladnični zdravnik gospod dr. Hafner Jože udeležiti sanitetnega tečaja v glavni vojaški bolnici v Beogradu. Zaradi tega se za čas odsotnosti g. dr. Hafnerja Jožeta, t. j. od 14. do 30. oktobra t. l., preureja zdravniška služba tako, da bo ordiniral:

g. dr. Čeh Milan za zavarovane člane od 7. do 12. ure in

g. dr. Keržan Bartol za vse družinske člane brez razlike glede na njihovo bivališče od 14. do 17. ure.

Če se pokaže nujna potreba, da mora zdravnik ordinirati na domu bolnika, je treba klicati k zavarovanim članom g. dr. Čeha Milana, k družinskim članom pa g. dr. Keržana Bartola.

V zvezi s to preureditvijo se izpremeni tudi vrstni red zdravniške službe ob nedeljah tako, da bo prevzel službo

dne 20. oktobra t. l. g. dr. Keržan Bartol in dne 27. oktobra t. l. g. dr. Čeh Milan.

Istočasno obveščamo članstvo, da bo od 12. oktobra t. l. dalje ordiniral g. dr. Keržan Bartol ob sobotah od 11. do 12. ure za družinske člane. Uvedba ordinacij ob sobotah dopoldne se je izkazala za potrebno, ker se popoldne ordinacije zaradi čiščenja prostorov ne morejo vršiti.

Predsednik krajevnega upravnega odbora:
dr. M. Obersnel, s. r.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Jabolčna torta

Vmešamo $\frac{1}{3}$ čaše surovega masla z 1 čašo sladkorja ter primešamo $1\frac{1}{2}$ čaše kuhanih, oslajenih jabolč (voda se mora popolnoma odliči). Nato pridenemo 2 čaši moke, 1 malo žličko sode, malo soli, 1 malo žličko cimeta, $\frac{1}{2}$ žličke zmletga oreščka, $\frac{1}{2}$ žličke zmletih nageljnovih žbic in primešamo 1 čašo rozin. To damo v dolgo pekačo, ki smo jo prej dobro namazali in posuli z moko, ter pečemo približno 45 minut.

Tako jabolčno torto delajo v Ameriki in čaše, ki jih imajo tam za mero, drže peti del litra.

Pikantna telečja prsa

Nadev: nasekljamo prav fino svežega prašičjega mesa, en slanik ali sardelo, kateri prej odločimo kosti in jo v vodi razsolimo, da izgubi grenkoslani okus; dodamo še čebule, popra, jajce in drobtinice. Vse to nekako prenetemo z nožem v testo in ta nadev zašijemo v prsa.

Pri nadevu moramo zlasti paziti, da ne damo mnogo ribe, ker mora ta le začiniti nadev, ne pa obvladati okus ali pa celo dišati iz pečenke.

Marmelada iz grozdja

Prav okusno marmelado pripravimo iz grozdja takole: Vzamemo $1\frac{1}{2}$ kg jagod črnega ali katerega koli sladkega grozdja ter ga prav naglo pokuhamo. Potem ga pretlačimo. Nato dodamo tej meži malo manj kot $\frac{1}{2}$ kg sladkorja ter še nekaj časa kuhamo.

Jabolčni zavitek

Za ta izvrstni zavitek potrebujemo: 40 dkg moke, 10 dkg presnega masla, 2 rumenjaka, $\frac{1}{8}$ litra kisle smetane, malo soli, limono, pecilni prašek, žlico ruma in nekoliko mleka. Za nadev pa še 1 kg jabolč, 8 dkg sladkorja, 8 dkg orehov in nekoliko zdrobljenega janeža.

Napravimo pa takole: najprej ga razvaljamo za nožev hrbet na debelo. Položimo ga na pločevino, razprostremo po njem nadev, povrhu zganemo pa ostalo testo. Pomažemo ga z jajcem in pečemo v precej vroči pečici 40 minut. Pečen zavitek potresemo z vaniljevim sladkorjem.

Nadev pa naredimo takole: jabolka zrežemo na kocke, pridenemo sok pol limone, 8 dkg sladkorja, 8 dkg debelo sesekljanih orehov in nekoliko zdrobljenega janeža. Vse skupaj dobro zmešamo.

Jabolčna marmelada

Zrela jabolka operemo, zrežemo na krhle in jih kuhamo v vodi do mehkega. Mehke pretlačimo, stehamo in pridenemo na 1 kg mezge $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ kg sladkorja, potem pa kuhamo mezgo tako dolgo, da obvisi na žlici v de-

Novo sredstvo za pranje in čiščenje volnenih in svilenih oblek

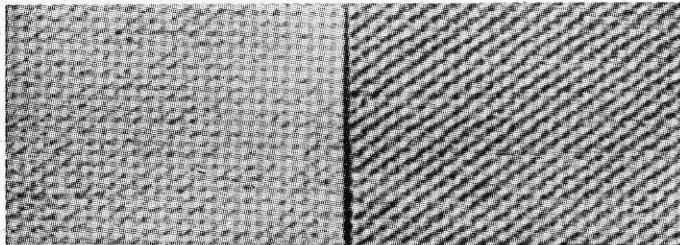
Opozorjamo gospodinje na odlično sredstvo za pranje in čiščenje barvastih oblek, ki pride v promet pod imenom »Čistinit«. Rezultati, ki so bili doseženi s tem sredstvom, so tako odlični in presenetljivi, da je že sedaj jasno, da bo postal »Čistinit« nepogrešljiv pripomoček vsake gospodinje.

Ena najvažnejših odlik tega novega sredstva je, da pere hitro in poceni. Pri pranju s »Čistinitom« odpadejo vse priprave, mencanje in dolgotrajno izplakovanje. Če peremo točno po navodilu, dosežemo naravnost v rekordnem času uspeh, ki se mu moramo le čuditi. Ta lastnost »Čistinita« je važna predvsem za one

belih kepah. Okus izboljšamo s cimetom, dišičimi klinčki in nekaj kapljicami limonovega soka. Še vroče denemo v tople kozarce. Ko se ohladi, zavežemo s pergamentnim papirjem, ki ga prej namočimo v topli vodi in dobro zbrišemo, na kar kozarce shranimo na temnem, suhem in ne pretoplem prostoru.

gospodinje, ki so z delom preobložene ali one, ki so zaposlene čez dan v službi.

Doslej so naše gospodinje uporabljale razna milna in ostra kemična sredstva za pranje in snaženje oblek in pletenin. Uspeh ni bil nikdar popoln, ker milo pozroča z apnencem, ki se nahaja v vodi, neraztopljivo spojino, ki se iz tkanine ne da nikdar popolnoma izprati ter dela tkanino trdo in neprodarno, dočim ostra kemična sredstva vsaki tkanini škodujejo. V današnjih resnih časih moramo pač polagati največjo pažnjo na to, da čim bolj ohranimo tkanino samo. Nasprotno pa dosežemo z majhno količino »Čistinita« vsestranski uspeh. Tkanina ostane sijajna, prožna, brez usedlin ter absolutno nepoškodovana.

Barvasta tkanina, ki je bila oprana v običajni vodi z milom. Večkratno temeljito izplakovanje ni moglo odpraviti neraztopljivih milnih spojin z apnencem trde vode. Ves kos je kakor oprasen in dela vtis, kot da je bil prevlečen z nekako kopreno. Zato barve ne pridejo do lepega izraza

Ta pa je bila oprana s »Čistinitom«, čeprav tudi v običajni vodi. Kos pokaže že po prvem izplakovanju vso svežost barv in naravni lest vlaken brez vsake usedline, ki bi zmanjšala mehko in prožnost posameznih nitk. Po končanem izplakovanju in sušenju bo ta tkanina kakor nova

(Po fotografskem posnetku)

GOSPODARSKE NOVICE

11 milijonov vreč kave letošnjega pridelka bo uničila Brazilija. Pri nas stane kava okrog 100 din kilogram.

6 milijonov ton koruze bo argentinska vlada uporabila za kurivo. S prodajo koruze ima namreč prevelike težave. Malo spremembe: ponekod delajo iz kuriva razne stvari, ti pa uporabljajo hraniva za kurivo.

3 milijone hektarjev vrtoev je posejanih v Rusiji v sončnicami, katerih seme dalje olje. Sončnica ima v srbohrvaščini krasno ime: suncokret, ker se obrača po soncu. Torej dovolj rož in dovolj olja.

Cesta na Pamirskem višavju. Rusi poročajo, da je na Pamirju zgrajena avtomobilska cesta, ki vodi po višini 3300 m. Nova česta gre poleg afganistanskega ozemlja.

V Romuniji morajo dokazati, od kod bogastvo. Romunski predsednik vlade in poveljnik železne garde sta izdala uredbo, po kateri morajo vsi bivši državniki, politiki, poslanci, ministri in drugi podobni narodni delavci dokazati, od kod jim bogastvo. V seznamu nista izpustila niti svojih imen. Torej kontrola brez pristranosti.

Srebrni denar bodo dali v promet v Turčiji. Neverjetno se ta država razvija v vsem in je dokaz, da na svetu gre vsaka pametna stvar in da lahko blagostanje rase. Drugod namreč podirajo celo železne ograje.

Gojenci železarske obrtne nadaljevalne šole KID pred tvornico Westen d. d. v Celju

Romunija je dobila iz Nemčije vojaške instruktorje. Nemci so znani voditelji dobrih vojakov. Iz Turčije pa, kakor poroča Ind. kurir, bo dobivala jedilna olja, celulozo in papir.

Brezmesni dnevi na Bolgarskem niso dali pričakovanega rezultata. Edino to, da so morali jesti ljudje starejše meso. Pri nas gre menda bolje, kajti mnogo naših ljudi ima 363 brezmesnih dni in le dva mesna dneva (to sta Velika noč in božič).

Hrvatje so izdali uredbo, da morajo ponočevalci plačevati v gostilnah posebne odstotke na račun potrošnje. Ta denar bo šel za bednostni sklad banovine. To je namreč tisti podobni davek, ki ga je svojčas Slovenija plačevala na vsak račun v gostilni preko 10 din. Hrvatje so našli izhod. Pridejo v nočni lokal podnevi, naročijo in kar plačajo. Zvečer pa lepo sede ob mizah in mirno uživajo že prej plačane dobrine. Tako jim ni treba plačevati dražjih računov zvečer. Seveda je to le brihten in začasen izhod.

Nemci nam bodo dali več starega železa. Ob priliki trgovskih razgovorov z Nemčijo bomo baje dobili možnost večjega nakupa starega železa. Te robe imajo tam več, ker je potrošnja železa na osebo zelo velika in imajo velike zaloge, kakor poroča Ind. kurir.

Vse gleda sedaj na Rusijo. V vojni so sedaj prišli že tako daleč, da vse gleda na Rusijo, kaj bo rekla ta država. Angleški min. predsednik je po dosedanjih uspehih izračunal, da bo uničevanje le predrago. Ena tona železa za usmrčenje tri četrtine človeka, potem pa milijon bomb za milijon hiš — res preveč komplicirana stvar. Ljudje božji, mir, mir in delo za blagostanje ljudi na zemlji!

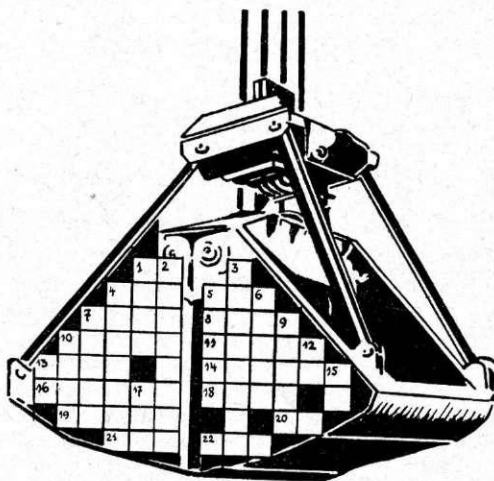
Klin s klinom. Ker je moral Jugočelik povišati plače delavcem, je takoj povišal cene premoğu. Tako torej gre zadeva dalje. Samo, da se draginja vzdržuje, pa smo zadovoljni in srečni.

Vojno posojilo v Angliji je dalo 45 milijard dinarjev. To je sicer velika vsota, ki je bila zbrana tekom 3 mesecev, toda, če se vsak dan toliko uniči, je to le malenkost.

Nov rudnik magnezita so odprli v bližini postaje Kosovo polje. Ruda je baje odlične kakovosti. Nova podjetnost, novo delo, novo naselje, novo blagostanje. Podjetnost mnogo več koristi kot še toliko besedi.

ZANKE IN UGANKE

KRIŽANKA »GRABILEC«

Vodpravno: 1. kratica. 4. rimski pozdrav. 5. klic na pomoč. 7. bog ljubezni. 8. vulkan. 10. pisalna potrebščina. 11. visoka peč. 13. otok na Jadranu. 14. Afriška puščava. 16. način spanja železa. 18. stara ploskovna mera. 19. obmejna postaja. 20. besedica, pogosto rabljena v narodnih pesmih. 21. žensko ime. 22. nočno zabavišče.

Navpično: 1. obok. 2. vrsta umetnosti. 3. delavnica za kotle. 4. kontinent. 5. druga beseda za zastrupljenje. 6. sklon. 6. sorodnica. 7. vrsta papige. 9. gora pri Beogradu. 10. izraz za škodo. 12. dva soglasnika. 13. isto kot 12. navpično. 15. igralna karta. 17. polt.

MALO KOZMETIKE

Lepa in zdrava

Telesno in lepoto nego moramo posamezno še izpopolnjevati s preprostim, naravnim in zdravim načinom življenja. Zadostno in temeljito spanje je glavni pogoj za naše

zdravje, kajti prečute noči nam pustijo vedno grde sledi na našem obrazu. Zjutraj pa, ko vstanemo, moramo pri odprtem oknu nekaj časa telovaditi, da pospešimo obtok krvi, ki je med spanjem leno in počasi deloval. Obleda, ki prepušča zrak in svetlobo, je danes povsem razumljiva, a učinek zdrave, ne preveč začinjene hrane na svežost in čistost polti tudi že davno vsi poznamo.

Zavedamo pa se vedno bolj in bolj tega, da sta duša in telo v najožji medsebojni zvezi. Zato se tudi danes še govori o dietetiki duše. Usmerjena in mirna čud vpliva vedno tudi dobrodejno na telo. Enakomerna, dobra in krepka volja podeli tudi telesu zdravo moč, a ljubeča, dobrohotna duša se odraža v plemenitih potezah obraza in ga napravi lepega. V enakomernem izpopolnjevanju in negovanju vseh svojih sposobnosti, tako telesnih kakor duševnih, spoznamo potem kulturnega človeka.

ZA DOBRO VOLJO

Oborožen mož je tekkel za drugim možkim in je od daleč zaklical Sokratu, ki je stal ob svojih vratih: »Primi ga!« Sokrat se ni ganil. Tedaj se je med oboroženim in modrijanom razvil sledeči pogovor:

»Zakaj nisi morilca zadržal?«
»Morilca? Kaj razumeš pod tem?«
»Kakšno vprašanje! Morilec je mož, ki ubija.«

»Torej klavec?«
»Neumnost! Mislim takšnega, ki drugega človeka v najglobljem miru ubije.«
»Razumem. Misliš si krvnika.«
»Za Boga! Razumi me vendar: to je mož, ki drugega v njegovi hiši umori!«
»Zakaj nisi tega takoj povedal? Zdaj sem končno razumel, da misliš zdravnika!«

Janko: »Meni zelo ugaja parfum, ki ga uporablja Malka.«

Stanko: »Torej se pustiš za nos vleči?«

Prva misel.

On: »Sinoči se mi je pa o tebi sanjalo.«
Ona: »Kakšno obleko sem pa imela?«

France: »Kaj bi napravil, če bi ti jaz dal, recimo, tisoč dinarjev?«
Tone: »Preštel bi, če jih je res tisoč.«

Gost: »Toda, ta riba je bila za nič, celo smrdela je. Zakaj ste mi jo priporočili?«
Natakarica: »Da vam odkrito povem, gospod, zato ker bi jo sicer jaz dobila za večerjo.«

Učitelj: »Koliko je star človek, ki je bil rojen leta 1897?«
Tonček: »Moški ali ženska?«

Jaka: »Jaz si vedno ušesa tiščim, kadar moja žena poje.«

Miha: »Ali je njeno petje tako grdo?«

Jaka: »Ne, ampak tisto, kar sosedje govorijo o njenem petju, tisto je grdo.«

Župnik se je sprehajal pred cerkvijo, ko pride stara gospa in ga prosi, da bi ji pomagal po stopnicah. Ko sta bila na vrhu, ga je vprašala, kdo bo imel danes pridigo.
»Danes bo pa govoril gospod kaplan«, je dejal župnik.

»Potem pa prosim, če mi pomagate spet po stopnicah dol.«

Na policiji.

Jaz nisem prav nič surov proti priči. Vse, kar sem dejal, je bilo tole: »Če zineš še besedico, bo to tvoja zadnja.«

Tujec: »Ti si pa res pošten fant, da mi prinašaš izgubljeni denar. Toda jaz sem izgubil bankovec za sto dinarjev, ne pa kovance.«

Fant: »Vem, ampak, ko sem pred dvema mesecema našel stotak, tisti gospod ni imel drobiža.«

Skupina gojencev vaj. šole KID pred spomenikom v Huterjevi tvornici v Mariboru. V sredi vodja šole g. inž. Bandel, obratovodja g. inž. Čopič in vodja vzorne delavnice g. Pečan